

Format de citation

Hlaváček, Ivan: Rezension über: Ursula Gießmann, Der letzte Gegenpapst. Felix V. Studien zu Herrschaftspraxis und Legitimationsstrategien (1434-1451), Köln /Weimar /Wien: Böhlau, 2014, in: Český časopis historický, 2015, 1, S. 228-229, DOI: 10.15463/rec.1189733383

český
časopis
historický

copyright

Cet article peut être téléchargé et/ou imprimé à des fins privées. Toute autre reproduction ou représentation, intégrale ou substantielle de son contenu, doit faire l'objet d'une autorisation (§§ 44a-63a UrhG / German Copyright Act).

Heckmann se omezil na diplomatický rozbor knihy). Kwiatkowski pak různě přispěl do dokumentace k vlastní edici, a zprostředkoval i badatelské výsledky pobaltských historiků.

Ale je třeba obrátit se k vlastnímu obsahu knihy, její charakteristice a způsobu zpracování, neboť sama edice tvoří jen zhruba čtvrtinu rozsahu knihy. Padesátistránkový úvod byl již stručně charakterizován, za ním přichází soupis elbląnských padlých (celkem jde o čtyřicet tři osoby, z nichž většina ale padla až roku 1410 v bitvě u Grunwaldu, takže jde o soupis, který vznikl vůči vydávanému prameni druhotně, aniž by byly uvedeny jeho podklady). Následuje rozsáhlý soupis literatury a pramenů a stručné a zřetelné vydavatelské zásady. Jádrem práce je stodesetistránková edice, obsahující 988 záznamů z let 1383–1409. Pokud jde o technickou stránku edice, uživatel by byl uvítal, kdyby textové poznámky byly zalomeny na příslušné stránky, a ne až na konec edice. Stejně tak byly v živých záhlavích uváděny roky, kterých se texty týkají. Klíčovou částí knihy je ale 230 (!) stran čítající prosopografický rejstřík osob, které v záznamech přicházejí. Často jde o poměrně rozsáhlé biogramy stovek osob. Při jejich sestavování autoři vyhledávali jednotlivé údaje z nejrůznějších rozptýlených originálních archivních pramenů a ovšem i z edic. Ty si zaslouží maximálního ocenění a také budou nejčastěji badateli využívány. I ve vlastní edici zůstává však ještě dost materiálu, který stojí za zpracování či aspoň za pozornost. Pramen je vysoce informativní, pokud šlo např. o koně, jejich funkci a počty, o vojenskou výstroj, o akční radius aktivit osob zmiňovaných v zápisech aj. Komparativně lze uvést, že u nás máme určitou, leč daleko skromnější obdobu v městském materiálu stříbrském

a chebském ze zhruba stejné doby. Důležitost edice v tradičním rouchu zůstává nepochybná. Že tu žádná bohemika nejsou k dispozici, snad ani není třeba podotýkat.

Ivan Hlaváček

Ursula GIESSMANN

***Der letzte Gegenpapst:
Felix V. Studien zu Herrschaftspraxis
und Legitimationsstrategien
(1434–1451)***

(= Papsttum im mittelalterlichen
Europa, Bd. 3)

Köln-Weimar-Wien, Böhlau Verlag 2014,
410 s., ISBN 978-3-412-22359-5.

První polovina 15. století vygenerovala nejen neobyčejný počet koncilů, ale dvojpapežství přeměnila nejdříve v trojpapežství a posléze v jejím závěru basilejský koncil roku 1439 sesadil stávajícího papeže a zvolil nového, kterému se ale nepodařilo svého předchůdce, Evžena IV., eliminovat. Basilejský koncil, pro české pozdně středověké dějiny do značné míry osudový, skončil nepříliš slavně na hraně hereze. Svou volbou vytvořil koncil nejen posledního protipapeže v dějinách církve (současný stav, kdy odstoupivší papež je v souladu s právním názráním označen jako *emeritus*), ale dosáhl i další kuriozity. Zvolil totiž předpokládanou hlavou katolické církve osobu světskou, totiž savojského vévodu Amadea VIII. (byť vládu nad Savojskem již dříve předal svému synovi a stal se eremitou). Ten – coby Felix V. – posléze po rozkladu tohoto koncilu, do značné míry pod tlakem Francie a zváživ své možnosti, v roce 1449 odstoupil. Poté byl papežem Evženem IV., nástupcem Mikuláše V., jako církevní hodnostář respektován. Nicméně desetiletí Felixova pontifikátu, jehož obediencie byla poměrně

limitovaná, byť se zdaleka neomezovala jen na rodová území (patřila do nich s různou délkou podřízenosti mj. teritoria jako Aragón, Milánsko, Skotsko, Polsko či části Bavor, Rakouska a Falce) nebyla dobou poklidu. Pro rozvinutí příslušných církevních, politických a zejména správních aktivit bylo ovšem třeba vybudovat základní struktury. Těmto aspektům věnuje autorka pozornost s oporou v příslušných pramenech (mezi nimiž pro počátky mají důležitost historická díla pozdějšího papeže Pia II. – Aenea Silvia Piccolominiho).

Gießmannová pochopitelně začíná Felixovými předchozími aktivitami, aby pak sledovala nejen jeho prvotní papežskou rezidenci Thonon (dnes Thonon les Bains na západní straně jižního břehu Ženevského jezera), ale zejména aktivity spojené s Basilejí. Ta se stala v prvních třech letech jakýmsi Felixovým Římem. Krátkodobě tu fungovala i kuriální univerzita, po jejímž zániku pak město Basilej v roce 1459/1460 založilo svou městskou univerzitu. Vedle popisu a rozboru nejrůznějších ceremoniálních a liturgických záležitostí autorka ovšem oprávněně klade důraz zejména na sledování Felixovy kurie, tj. na fungování jeho kardinálského kolegia a zejména nově vytvářených papežských úřadů (s. 234–280). Poslední velký oddíl knihy je věnován zejména otázkám fiskální politiky, kdy se Savojsko svým způsobem proměnilo v *Patrimonium sancti Petri*, a to včetně kulturních snah. Prolínalo se tu to stávající světské s nově přichozím duchovním. Ovšem toto vše bylo pouhou epizodou, protože druhé lustrum Felixova pontifikátu už bylo vlastně přípravou na jeho neslavný konec.

Českého čtenáře pochopitelně zajímá, jak se tu zrcadlí Felixův vztah k české otázce. Třeba říci, že hlavní část jednání Čechů s konci-

lem se odehrála v době před Felixovým pontifikátem a tak na něj „zbylo“ jen málo. Týká se to zejména jednání Oldřicha z Rožmberka s papežem, kdy šlo o snahu obou podřídit Čechy jeho obedienci a kdy se v té záležitosti angažovali také preláti jihočeských klášterů, zejména vyšebrodský Zikmund Pirchan, jakož i olomoucký probošt Jeroným Wollassen, kteří ale ve svých snahách nutně ztroskotali, pochopitelně zejména v souvislosti s finančními otázkami. Gießmannová tomu věnuje opravdu jen marginální pozornost (zejména s. 283n.), i když v poznámkách uvádí některé statí českých autorů (ovšem jen německy psané práce), které se v závěrečném soupisu literatury neobjevují. A tak zájemci nezbyvá, než sáhnout po prvních dvou svazcích Urbánkova podílu na Laichterových Českých dějinách, nebo se podívat na lapidární shrnutí Petra Čorneje v šestém díle Horáckových Velkých dějin zemí České koruny. Ovšem v práci této autorky hledáme něco jiného. Lze říci, že vystižení osudů tohoto posledního protipapeže – a to jak mimo jeho pontifikát či v jeho průběhu – dává o něm dobrou představu.

Ivan Hlaváček

Jan HIRSCHBIEGEL

– Werner PARAVICINI

– Kurt ANDERMANN (Hrsg.)

In der Residenzstadt. Funktionen, Medien, Formen bürgerlicher und höfischer Repräsentation

(= Residenzenforschung. Neue Folge: Stadt und Hof, Bd. 1)

Ostfildern, Jan Thorbecke Verlag 2014, 268 s., barevná vyobrazení na s. 222–268, ISBN 978-2-7995-4530-3.

Dvacátým šestým svazkem, který vychází koncem roku 2014, se uzavírá nepostrada-